

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE AİLE ORTAMININ ÖNEMİ

Yrd. Doç. Dr. Sezen ÜNLÜ

Çocuk doğduğu andan itibaren bir etkileşim süreci içindedir. Önce anne-babası, daha sonra aile bireyleri, onun ilişki kurduğu insanlar grubunu oluştururlar. Çocuğun gelişimi ve eğitiminde ve toplumsallaşmasında en etkin rol çocuğun içinde doğduğu aile ortamıdır.

Erken çocukluk çağının gelişim üzerindeki etkilerini ilk belirleyen Sigmund Freud'dur. Çocukların değişik ana devrelerden geçtiğini söyleyen Freud, bu devrelerde anne ve babayla olan ilişki niteliğinin çocukların duygusal gelişimleri ve kişilik gelişimlerinde derin etkiler bıraktığını belirtmiştir.

Erik Erikson da eğer çocuk anne ve babasıyla etkileşim sonucu, dünyasıyla ilgili olarak bir güven duygusu geliştiremez, kendini etkin, olumlu, becerikli ve başarılı göremez ise, gelişimi üzerinde büyük etkiler yapacağını belirtmiştir.

Kişiliğin oluşum sürecinde çocuk, sürekli aile ortamı içinde davranışları ve kişiliği ile kopya edeceği, özdeşleşeceği bir kişiye ihtiyaç duyar. Şüphesiz bu kişi de annedir. Bu dönemde, çocuk her şeyi annesinden öğrendiği için, annenin çocuk üzerindeki etkisi büyüktür.

Demek ki çocuğun erken yaşlarda anne ve babasıyla olan ilişkisinin, gelişimi üzerindeki etkisi çok büyüktür. Bu nedenle çocuğun 2-6 yaş arasındaki «ilk çocukluk» döneminde, aile içinde ana babanın birbiriyle ve çocukla olan ilişkileri, çocuğa karşı gösterdikleri sevgi, özgürlük ve disiplin anlayışı, ailenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi, onun duygusal ve toplumsal gelişmesini belirleyici etki yapar.

Aile ortamı sadece çocuğun bedensel toplumsal ve duygusal gelişmesini etkilemekle kalmaz, zihinsel ve dil gelişmesini de belirler. Böylece aile ortamı bireyin yaşamında en etkili bir ortamdır.

ERKEN ÖĞRENMENİN ÖNEMİ

Gelişim Psikologları, yaşamın ilk beş-altı yılında gelişmenin ve öğrenmenin çok hızlı olduğunu; öğrenme kuramcıları ise bu yıllardaki öğrenmenin olumlu ve olumsuz öğrenmenin, düzeltilmesi güç ve kalıcı olacağını belirtmişlerdir. Psikologlara ve öğrenme kuramcılarına göre **erken deneyimlerin**, çocuğun zihinsel, duygusal ve dil gelişimi üzerindeki etkilerini belirten araştırmalar yapmışlardır.

OKUL-ÖNCESİ EĞİTİMİN ÖNEMİ

Çocuğun gelişimi ve eğitimi açısından çocuk-aile ve çevresi dışında, toplumsal zorunluluklar sonucu, çocuğun okul-öncesi eğitimi, kuramsal bir nitelik kazanmış ve okul öncesi eğitim kuramları açılmıştır.

Sanayileşme ve teknolojik gelişmeler sonucunda, kadının çalışma hayatına atılması, çocuklarını güvenle bırakacağı ve bakılacağı kurum ihtiyacı yaratmış ve okul-öncesi eğitim kurumları giderek önem kazanmıştır.

Çocuk bu özel eğitim kurumlarında:

- 1- Toplumsal ilişkileri belirlemeyi,
- 2- Kendi yaşlılarıyla oyun oynamayı ve bu oyun yoluyla öğrenmeyi,
- 3- Sorumluluk taşımayı,
- 4- Paylaşmayı, işbirliği yapmayı, rekabet etmeyi öğrenir,

- 5- Bağımsız davranışlarda bulunmayı,
- 6- Girişken olmayı,
- 7- Motor yeteneğini geliştirmeyi öğrenir.

Çocuğun kurumda kazandığı bütün bu toplumsal tutum, davranış alışkanlıkları, el becerileri, zihinsel beceriler, dil yeteneği ve anlatım gücünün artması, özellikle sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi düşük aile ortamında yetişen çocukların okula hazır olmaları ve başarılı olmaları açısından önemlidir.

Bebeklik ve erken çocukluk yıllarında, ailenin çocuğun gelişimi üzerindeki önemli rolü ve etkileri bugün bazı ülkelerde kabul edilmiş ve bu önem okul-öncesi programlarına yansımıştır. Ancak ülkemizde aile ve okul-öncesi eğitime önem verilmediği ortadadır. Okul-öncesi eğitimin önemi aileler tarafından yeterince bilinmiyor. Çünkü aileler okul-öncesi eğitim kurumlarını, çocuklarına güvenilerek bakılacak kurum olarak görüyorlar. Aile çocuğunu okula getirir ve bırakır, ailenin okulda çocuğuyla ilgili olağanüstü durumlar olmadıkça ilgilenmez. Çocuğun başarısızlığı durumunda aile öğretmeni-öğretmen aileyi suçlar ve bu tutumlar, tüm bu yaşantının odak noktası olan çocuğa yansır ve bu da çocuğu olumsuz yönde etkiler.

Halbuki ailenin yaşam tarzı ve değerleri, çocuğa olduğu gibi yansıdığından, çocuğun ve ailenin eğitimi ve değerleri arasında bütünleşme olması gereklidir ki çocuk gelişme açısından dengeli olabilsin. Bunun için de başta ailenin imkanlarını, şartlarını tanımalı ve ona göre çocuğa eğitim verilmeli ki çocuk da aile ve okul arasında bir denge sağlayabilsin .Bu nedenle çocuğun eğitiminde öncelikle ailenin eğitimi gereklidir. Bu konuda yeterince organize eğitim hizmetlerinin hem yurt çapında yaygınlaştırılmadığı hem de kentsel ve kırsal kesimdeki dağılımın dengeli bir biçimde olmadığı, bu dönemde çocukların gelişim özelliklerini dikkate alarak hazırlanmış programlara yeterince yer verilmediği, yeterince personelin bulunmadığı, sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle uzaktan öğretim araçlarının bütün kurum ve kuruluşların ailenin eğitimi faaliyetlerine katılmalarına gereksinim duyulmaktadır.

«Okul-öncesi ailelerin uzaktan öğretim yöntemlerinden yararlanarak yetiştirilmesi»nde, Türkiye koşullarında uygulanabilecek bir program modeli geliştirilebilir.

Daha önce Eskişehir’de işitme engelli çocukların ailelerine uzaktan öğretim teknikleri ve yöntemleri üzerinde durarak, bir eğitim modeli oluşturulmuş ve 0-12 yaş arasında işitme engelli çocukların aileleri üzerine denenmiştir.

Araştırma için kümeye giren ailelerin, işitme engelli çocuklarının kimlik bilgileri, engelinin oluş zamanı, nedeni ve işitme kalınlığına ilişkin bilgiler ve aynı zamanda ailelerle ilgili kimlik, öğrenim durumları, işitme engelinin ve işitme engelli çocuğun eğitimine ilişkin bilgi, tutum ve davranışları konusunda anket ve ön-test hazırlanmıştır. Ailelerle karşılıklı görüşerek anket ve ön-test’in değerlendirilmesinden sonra ortaya çıkan konu «Çocuğa İletişim Becerisi Kazandırma» üzerine çalışılmış ve uzaktan öğretim süreçlerinden, basılı materyal, radyo, televizyon ve yüzyüze öğretim programları etkinlikleri ortaya çıkmıştır.

«İletişim Becerisi Kazandırma» ile ilgili basılı materyal, radyo ve TV, programında yer alacak bilgiler araştırmacı tarafından bir metin haline getirilmiştir. TV metni ve radyo metni senaryo halinde dönüştürülmüş, aynı zamanda metin kitapçık haline getirilmiştir. Yüzyüze eğitim için de ayrı bir özel materyal hazırlanmamış, alanla ilgili bir öğretim üyesi, basılı materyal, radyo ve TV programını desteklemek için aile grubunun sorularına cevap vermiştir.

Programa alınan tüm ailelere kitapçık gönderilmiş daha sonra önceden hazırlanmış olan radyo programı (banttan) ailelere dinletildikten sonra, TV programı videodan izletilmiştir. Daha sonrada bu programı destekleyici olarak yüzyüze eğitim uygulanmıştır.

Araştırmacı tarafından geliştirilip amaca göre oluşturulan eğitim programının işitme engelli çocukların ailelerine uygulanması sonucu bu kişilerin uzaktan öğretim yöntemleriyle eğitilebilecekleri saptanmıştır. Kendilerine sunulan program sonrası iletişim becerisi kazandırma konusunda bilgilendirilmiş oldukları uygulanan son testle belirlenmiştir.

- GÖSTERİ : 1. Hazırlanıp kullanılan basılı materyal
2. Teyp bandının dinletilmesi
3. Video banttan izletilmesi

İşitme engelli çocuğu bulunan aileler için hazırlanıp uygulanan bu model programı normal diye adlandırdığımız okul-öncesi

çağ çocuklarının ailelerini eğitmek içinde kullanılabilir. Daha önce kısaca açıklandığı gibi, önce ailelerin **eğitim ihtiyacı** belirlenir. Bu ihtiyaçları dikkate alan basılı materyal hazırlanır. Bu materyalden radyo-teyp yoluyla yapılabilecek açıklamalar belirlenir, bunların senaryosu hazırlanıp bant kaydı yapılır. Yine aynı basılı materyalden TV yoluyla açıklanabilecek konular senaryolaştırılıp TV kaydı çekimi bant kayd yapılır.

Günümüzde video-teyp bantlarının çoğaltılma imkanı vardır. Bu araçlar aile ortamında okuma, dinleme ve izleme yoluyla yaygınlaştırılabilir. Sınıflarda, ana okullarında ve yuvalarda yapılacak yüzyüze eğitimle bu araçların etkinliği arttırılır.

KAYNAKÇA

- Oktay Yayla. «Okul-öncesi Eğitim ve Türkiye’de Okul-öncesi Kurumlar» **Aile ve Çocuk**. Derleyen: Haluk Yavuzer. İstanbul: Ak yayınları, 1984.
- . «Okul-öncesi Eğitime Toplu bir Bakış» Okul öncesi **Eğitim ve Sorunları**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları 1983.
- Okul-öncesi Eğitimi**. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayınları Ankara: 1978.
- Ünlü, Sezen. «İşitme Engelli Çocukları Olan Ailelerin Uzaktan Öğretim İle Eğitilmesi» Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Üstünoğlu, Ülkü. «Okul-öncesi öğretmenlerin Uzaktan öğretim Yöntemi ile Yetiştirilmesine Yönelik Program Modeli.» Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Yıldırım, Güzver. «Okul-öncesi Eğitimle Okul, Ana Baba ve Çevre Arasındaki İşbirliğinin Sağlanması» **Okul-öncesi Eğitim ve Sorunları**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları 1983.
- Yörükoğlu, Atalay. **Çocuk Ruh Sağlığı**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1978:
- . **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**. Ankara: Aydın Kitapevi Yayınları, 1983.